

[Transcript] Forklart / Ser vi slutten på Kinas økonomiske mirakel?

Det skjer noen mærkelig i Kina.

Mens alt blir dyrere og matprisene løper løpsk her i vesten, så blir ting billigere i Kina.

Etter et økonomisk mirakel, der de suster måtte bli verdens største økonomi,

mener nå flere at vi kan se slutten på eventyret.

Du hører på Forklart fra Aftenposten, en podkast der vi forklarer deg en nyhet i hver episode.

I dag om det som kan være slutten på det kinesiske mirakel.

Det er torsdag 17. august og mitt navn er Synnesøhol.

Det er mye som skurrer i den kinesiske økonomien for tiden,

så landet har ikke klart å reise seg skikkelig etter pandemien,

og arbeidsledighetene er høy, spesielt blant og unge,

og folk bruker ikke nok penger for å få økonomien til å skyte skikkelig fart.

Kristoffer Rønneberg er tidligere Asia-korrespondent og har både bodd og reist mye i Kina.

På toppen av det hele har prisenet begynt å falle,

sånn at alt fra egg til svinekjøtt og elbiler og sko og klær er blitt billigere,

og det høres kanskje ut som en bra ting, men det er det ikke.

Hvorfor er det sånn? Det kommer vi tilbake til.

Men Kristoffer, hvor uvanlig er det som skjer i Kinas økonomi nå?

Det er veldig, veldig spesielt.

De fleste hadde trodd egentlig at en kinesisk økonomi skulle gjøre et kjempe comeback i år, etter at pandemiltakene tok slutt.

Det var liksom gitt at kineserne skulle flomme ut av leilighetene sin,

og var inn i fabrikker og kontorer og kjøpesentere,

og kom tilbake til sånn som det var før.

Vi er på mange måter vant til at en kinesisk økonomi enn fosse fram,

og at den vokser veldig raskt.

De siste 40-50 årene, og hele tiden slutten av 1970-tallet,

så har Kinas økonomiske vekst hvert et skikkelig eventyr, og sånn et mirakel.

I 1978 skjedde det noe som skulle endre Kina.

Før det var Kina langt på vei helt kommunistisk.

Folk flest bodde på landsbygda og fikk ikke lønn.

Mat og varer fikk de direkte fra staten.

Men nå åpnet Kina opp for utenlandske investeringer.

De kaldte det sosialisme med kinesiske sertrek.

Kina på 1970-tallet lå helt nede,

med brokkedrygg.

Diktatoren Mao Zedong hadde styrt landet,

delvis etter infallsmetoden,

delvis etter en ideologi som ikke var realistisk,

og delvis for å styrke sin egen posisjon.

Og da han døde i 1976,

måtte man rett og slett gjøre noe.

Etterfølge hans, han hadde et døgn kjaupping,

han begynte å åpne opp for at folk skulle få lov til å tjene penger selv.

Tidige så ble landet åpnet delvis opp for investeringen fra utlandet.

[Transcript] Forklart / Ser vi slutten på Kinas økonomiske mirakel?

Til en viss grad så ble det også mulig for kinesiske startes i sine egne bedrifter.

Og alle disse reformene som vokste fram på sluttene og 70-tallet og 80-tallet, de gjorde at økonomien ganske raskt begynte å vokse.

Åslik fortsatte det.

Men så i 1992 inførte Døng nye reformer som skulle gjøre det enda lettere for folk å tjene egne penger.

Resultatet av disse reformene ble en slags hybridløsning der staten fortsatt hadde sterk kontroll,

men samtidig tillod det en veldig stor grad av økonomisk frihet.

Og på toppen av dette her så var kinesisk arbeidskraft veldig billig, og det gjorde at landet ble veldig attraktivt

for utnødelske selskaper som skulle bygge ting.

Å skape verdens største økonomi var ikke et utalt mål.

Det viktigste var å løfte flere hundre millioner kinesere ut av fattigdom, og det klarte Kina.

Og etter hvert kunde kinesiske familier kjøpe sitt egen TV.

I 2012 så overtog Kirin Ping som partileder for kommunistpartiet, og året etterbåd så ble han innsatt som statsleder også.

Kyi hadde en visjon om å gjøre Kina til en supermakt inn midten av det 21ste årendre, og det skulle landet blant annet gjøre ved å bygge opp den kinesiske middelklassen så at de begynte å bruke mer penger.

På dette tidspunktet var jo Kinas økonomi i veldig stor grad basert på at utnødelske selskaper kom inn og bygge ting i Kina som skulle selles til forbrukere i utlandet.

Men Kyi ville gjøre Kina mindre avhengig av denne utnødelske kapitalen, og at landet i større grad skulle stå på egne bein.

Og i flere år etter at han overtog så så det egentlig utlatt det fungerte ganske greit.

Og i økonomiens steg, jeg har vært og trutt, og selv om det ikke var på det samme nivå som i de første 30 årene etter at man hadde døde, så var det en veldig god økonomisk utvikling.

Det økonomiske eventyret gjorde Kina til verdens nest største økonomi etter USA.

Men nå har utviklingen bremsset, og det er det flere grunner til.

Blandt annet, mannen bak Kinas store ambisjoner i dag.

Alt skal talfestes.

Toppskår, ti av ti.

En god vurdering for det å lys opp i jernvoves, og kan få oss til å prestere bedre.

Men gjør det samtidig verden til et litt kjøpere sted.

Vi blir overvåket av enten kommersjell eller offentlig.

Så blir jeg velnødt til å selv og selv og selv.

Hør ny sesong av Deepdick i Podomi eller Aftonpostenappen.

En veldig viktig grønn til at Kinas liter nå er pandemien.

Kina, sida!

Alle redde før pandemien, så var det egentlig flere tegn som tydde på at Kinas økonomi ikke kom til å vokse like raskt som tidligere.

[Transcript] Forklart / Ser vi slutten på Kinas økonomiske mirakel?

Men da viruset døkket opp i Johan, så ble det full stopp.

Tiltakene som ble innført var så strenge at landet nesten stoppet opp.

Og i tillegg så var til seg tiltakene så utrolig lenge.

Det var ikke før i december og i fjord at ting ble åpnet opp igjen.

Men pandemien var ikke den eneste grunnen til at økonomien ikke hadde like høy fart som før.

For prisene kina hadde allerede blitt kunstig høye.

Særlig i Einamspransjen som bare bygget og bygget leiligheter med lånte penger.

Etter hvert fantes ikke nok kunder som ville kjøpe dem, og prisene stupte.

Det andre som truer økonomien, det er at Kirin Peng har innført strengere regler for private selskaper.

Det hadde jo vært vilvekst under dønket av peng og noen av hans etterfølgere, men det tok slutt med Kirin Peng.

En av grunnen til det var at noen av disse grunnerne som hadde begynt å bli skikkelig like, hadde også begynt å bli ganske mektige og ha stor innflytelse både i kina og i utlandet.

Så kji innførte tiltak som strammet inn for noen av disse supergrunnerne.

Og omfanger dette skjønnte vi egentlig ikke før en av de aller største av disse grunnerne, plutselig bare forsvant.

I 2020 skulle Jack Ma, chefen for det gigantiske nedselskapet Alibaba, være dommer i et reality-program på kinesisk TV.

Men han dukket aldri opp.

En måned til forveien så hadde Jack Ma kritisert kinas økonomi i en offentlig tale, der han sa at den er fordominert av store statle bonker.

Og det skal ha gjort Xi Jinping rasende.

Jack Ma, han var en maktfaktor som Xi Jinping ikke hadde full kontroll over.

For å ta et eksempel, da Kongen var i Shanghai i 2018, så var Jack Ma den viktigste personen han kunne treffe der.

Og er det en ting vi har lært om Xi Jinping, så er det at han liker og samler all makt i egne hender.

Og dermed så måtte folk som Jack Ma jeggkes ned ganske mange hak.

Han var faktisk bort i flere månter før han vise seg igjen.

Og i dag lever han tilbake droket liv og er ikke lenge største aksjonær i Alibaba, og det finner de ikke likemæktige som han en gang var.

Handler denne innstramingen bare om de superriket som forsvant?

Nei, det handler egentlig om innstraminger i hele teknologisektoren,

hvor det har kommet masse nye regler og lover som gjør det vanskeligere å holde på i den industrien.

Og et eksempel på det er skoletjenester på nettbasert undervisning.

Dette ble skikkelig big business, spesielt under pandemien, da alle satt fast i leilighetene sine.

Men da ble det også en slags alternativ undervisning utenfor den startlige skolen, og da ble det utenfor partietens kontroll.

Så i 2021 ble det innført nye lover som gjorde at nesten alle av disse nettbasert undervisningsselskapene måtte legge ned.

Og den type politikk, at man bare river ned hele sektorer som tidligere hadde fått operere ganske fritt,

det skaper mye usikkerhet blandt investorer og gründere i Kina,

[Transcript] Forklart / Ser vi slutten på Kinas økonomiske mirakel?

fordi det som er greit å gjøre i dag, det kan plutselig være ulovlig i morgen. Og dermed så blir det jo risikavert å investere i nye ting, og når man ikke investerer så er det vanskelig å få økonomien til å blomstre. Men pandemiens effekt var heller ikke over, for tiltakene i Kina var ekstreme, og de var til lenge. I december i fjord så kom altså denne gjenopningen som alle hadde ventet på, men etter det så har Kina slitt med å finne tilbake til den gamle succesoppskriften, og så ting går mye tregere enn man hadde trodde at det skulle gjøre. Og mens vi her i vesten opplever at prisene vokser raskere enn hva de skal, så skjer det motsatt i Kina. Der opplever de nemlig en deflasjon, altså at prisene synker. Deflasjon, som vi snakker mye om her, er altså det motsatte av inflasjon. Og deflasjon kan også ha en selvforsterkende effekt. Hvis du, for eksempel, skal kjøpe en ny bil eller et hjøleskap eller en sofa, så venter du kanskje med å kjøpe den hvis du tror at den skal bli billigere i neste uke. Og dermed så bruker du ikke pengene, du holder dem i banken eller i modrassen i stedet. Og det er jo heller ikke bra for den økonomiske veksten. Og i tillegg til det, så gjør deflasjon at lån man har blir relativt sett dyrere i jo lengre tid det går, og at det blir vanskeligere å betale ned på hjel. Og dermed så blir folk og bedrifter mindre billigere til å ta opp nye lån. Og dette prøver myndigheten nå, forbril skal gjøre noe med ved å sette ned renten. Det har de gjort to ganger i borden siste måneden, men forleblir så ser de ikke ut å ha så veldig stor effekt. Så for å oppsmere. Grunnen til at Kinas økonomie bremser nå, det er sammensatt. Det handler litt om de strenge koronatiltakene, litt om boblende eiendomspransjen med kunstige høye priser, det handler litt om de strenge restriksjonene for private selskaper, og i tillegg har deflasjonen en selvforsterkende effekt. Og så er det en femte grunn, og den kommer utenfra, nemlig Kinas forhold til USA. Kina og USA har siden 2018 vært det en ganske häftig handelskrig. Det var Donald Trump som startet den, og så har den utviklet seg ganske kraftig under Joe Biden. Så selv som i forrige uke så innfører Biden nye regler som innskrenker amerikanske selskaper som mulighet til å investere i kinesisk utvikling om mikrobrikker, for eksempel, og også i kunstig intelligens. Og denne handelskriget kommer på toppen av alle disse andre tingene som lurert i Kinas økonomi for tiden. Så det er egentlig ganske dramatisk. Og hvilke konsekvenser vil alt dette få da for resten av verden? Kina har ganske lenge vært et slags lokomotiv i verdens økonomiske vekst, og hvis den kinesiske økonomi stopper opp, så vil det også få konsekvenser for alle oss andre. Vi snakker mye for tiden om at inflasjonen i USA og Westen er et problem, men deflasjonen i Kina kan bli en enda større hodepinne. Hvorfor det? Vi er i et system i verden hvor alle våre lands økonomier er knyttet sammen,

[Transcript] Forklart / Ser vi slutten på Kinas økonomiske mirakel?

og så denne globaliseringen som har pågått så lenge den gjør at vi er avhengig av hverandre og også påvirket av hverandre.

Så hvis Kina gjør det dårlig, så vil det ha konsekvenser langt utenfor Kinas grenser inkludert her i Norge.

Det man kanskje kan håpe på er at alle disse problemene som Kij Jimping opplever nå med økonomien

kanskje gjør at han lette litt på det strupegrepe han har festet om samfunnet og økonomien.

Vi må huske på at grunnen til det økonomiske miracleet det begynte for i 45 år siden, det var at de myndighetene tok et skritt tilbake og lov folk forlåt til å drive med sin egen bisnis og skape sin egen økonomiske fremtid.

Og en annen mulig effekt av den dårlige økonomien, det kan også være at Kina blir litt mindre aggressive i utenrekspolitikken.

Deng Chopping, han sa, skjul din styrke, ta din tid. Kij Jimping har gjort det motsatt, han har vist masse styrke.

Og et sted de har merket det spesielt har vært på Taiwan, der frukten for en krig har vært veldig stor i det siste.

Og det er ikke sikkert at det er likeaktuelt for Kij å invadere Taiwan hvis økonomien i Kina står stille.

Så nå er det altså flere tegn på at vi ser slutten på Kinas økonomiske marakel. Stemmer det?

Vi kan i hvert fall si at det er mye motbakke for kineserne for tiden, og hvor lenge det vil være, og hvilken form det endrer opp med å ta det, det er for tidlig å si.

Og så har eksperterne masse vis av ulike teorier og tanker og meninger om det der, og det er alltid vanskelig å spå om fremtiden.

Men det kinesiske folk har reiset før, og de kommer helt sikkert til å gjøre det igjen.

Du har hørt en podcast fra Aftonposten. Det var Christopher Renneberg som forklarte deg hvorfor Kinas økonomiske marakel er i ferd med oss nu.

Denne episoden er laget av producent Anders Weberg og meg, Synesø Hol. Resten av forklart er Olaf Eggersvik og Jenny Førland.

Lydende hørte er fra Nyhetsbråa AP og Bloomberg.

Teresa, sånn er jeg. Lil Tay er ikke død.

Nei, jeg visste ikke en gang at hvem hun var her før i dag, men det var veldig flott at hun fortsatt lever i beste velgående.

Vi er tilbake med en ny säsong av popperrådet, og Dag Soro har pratet litt om Lyso.

Jeg har fått en punkstart, og så snakker du om Danny McBride.

Høyere popperrådets ny säsong i Aftonposten appen, eller hos podmet.